

szükséges, hogy a magyar katonai önfeláldozás és hősiesség példáit kizárólag az asperni, königráti, boszniai, isonzómenti csataterék felelősen kiontott magyar véráldozataival hirdessük. *Van öncélú és szabadságharcos magyar hadtörténelmi hagyomány és kell, hogy ebből kifejlesszük az új demokratikus honvédség idegen befolyástól mentes egészséges szellemét.*

Zentai Vilmos
honvédelmi államtitkár

VORONYEVS

NÉGY éve, 1943 január 11-én éjfélkor a Vörös Hadsereg 700 lövegének tüzrajtaütésével megindult a voronyezi offenzíva és ezzel megkezdődött a 2. magyar hadsereg katasztrófája, mely méreteiben túltett történelmünk legnagyobb csapásain.

Remegve vártuk a katasztrófa bekövetkezését. Tudtuk, hogy a német déli arcvonat visszavonul, a Sztalingrádban körülvárt Paulus-hadsereg felmentése meghiúsult és hogy a Vörös Hadsereg offenzívája fokozatosan terjed ki észak felé. Szabadságos katonák előadásából ismertük, hogy a 2. magyar hadsereg erőit messze meghaladó szélességben, hártávkonyságú védővonalba áll a Don mentén, kevés tüzéséggel, tartalékok nélkül. Mi itthon tudtuk, hogy a tüzéség és a vonat lovai még a nyugalom idején elhullottak a szigorú orosz télben, hogy nincs gépkocsi, nincs üzemanyag, a 2. hadsereg tehát még a visszavonulásra is képtelen. Mi tudtuk itt, hogy a harcoló csapat kimerült és nélkülöz, ugyanakkor egyes parancsnokságok, ellátó és hadtáp alakulatok dőzsölnek a csapatnak szánt készletekből. Elmondták a hírhozók, hogy vannak osztály- és ezredparancsnokok, akik nagyritkán merészkednek előre a harcoló csapathoz, a magasabb parancsnokok, akik soha. Hogy a legénység nyomott hangulatban végzi szolgálatát, melynek célját, értelmét nem látja. (Hogy is láthatta volna? Mit keresett a csongrádi kubi-kus, a csepeli munkás, a tatai bányász a Donnál? Kiknek az érdekében, kik ellen harcolt, milyen célból kellett elpusztulnia ezer kilométerekre a hazai földtől?) Mi tudtuk, hogy a magyar csapatok nem harcolni akarnak, hanem hazajönni. Vajjon tudta ezt Jány Gusztáv és a méltó büntetését elnyert Szombathelyi?!

Azóta sok, akkor még válasz nélkül maradt kérdésre kaptunk feleletet.

Most már tudjuk, milyen aljas fondonlattal sodorta bele az azóta kivégzett Bárdossy miniszterelnök Magyarországot a Szovjet elleni háborúba. És ma már azt is tudjuk, hogy azért kellett szembefordítani a magyar parasztot és munkást az orosz paraszttal és munkással, Kovács

Péternek, Nagy Jánosnak azért kellett a vérét ontani a Donnál, megfagyni a szörnyű visszavonulásban az irdatlan orosz hómezőkön, hogy ezáltal itthon a magyar népet rabszolgasorban tartó erők uralmi rendszere továbbra is fennmaradjon. Ezek az erők tudták, hogy mit védenek a Donnál; hogy a Szovjetuniónak a fasiszta Németország felett aratott győzelme az ő uralmuknak is örökre véget vet. Hogy ezt megakadályozzák, lelkiismeretfurdalás nélkül feláldozták — nem magukat —, hanem a magyar nép százezreit. Ezért hirdették a magyar-német sorsközösséget, fegyverbarátságot, a végsőkig való kitartást és hidegen napirendre tértek afelett, hogy fejveszeten menekülő német katonabestiók baltával vágták le az autójukba kapaszkodó magyar paraszt becsületes, kérges munkáskezét.

Most már azt is értjük, amit akkor nem értettünk: miért vállalt a 2. hadsereg parancsnoka olyan feladatot, melyről maga is pontosan tudta, hogy erőit felülmúlja. Miért elégedett meg formális tiltakozással és a visszautasításnak miért nem vonta le konzekvenciáit. Hányszor hallottuk azóta ezt az ostoba, stereotyp választ: katona vagyok, kötelességemet teljesítettem. Hogy van még egy másik, mindennek fölött álló parancs: a magyar néppel szembeni kötelesség parancsa, azt nem ismerték ezek az urak. Tőlük mást várni nem is lehetett volna, hisz szerves részei, tagjai és haszonélvezői voltak a magyarságra nehezedő ellenforradalmi reakciónak. A voronyezsi katasztrófáért velük együttesen felelősek.

Megtörtént az áttörés. Két nap mulva nem volt már magyar arcvonal. Hogy is tudott volna a korszerűtlenül felszerelt, hiányos téli ruhával, a téli hadjáratra alkalmatlan járművekkel és fegyverzettel rendelkező 2. hadsereg a szovjet páncélosok és sícsapatok rohamának ellenállani. Hogyan követelhetek naponta újra és újra végsőkig való kitartást attól a katonától, aki csalhatatlan ösztönével régen megérezte azt, amit elvakult vezetői nem akartak, vagy nem tudtak meglátni: az egész kaland céltalan voltát. Két nap múltával a visszavonulásból rendezetlen, fejveszett menekülés lett. Parancsnokok hagyták el csapataikat, hogy bőriüket mentseik. Csupán az arcvonal északi szárnyán volt még ellenállás. Az 1. páncélos hadosztályt érte az a megtiszteltetés, hogy mint a német csapatok utóvédje reménytelen harcban elvégezzen.

A menekülő 2. hadsereget az utánpótlásától rohamosan távolodó Vörös Hadsereg csak kisebb egységekkel üldözte. Most derült ki azután, ki a valódi ellenség. A visszavonulás a német csapatokkal való szakadatlan, számtalanszor vérig menő küzdelemmé vált. A hitleri fasizmus emlőin táplált német hadsereg, mely akkor már egész Európát végigpusztította, a legkíméletlenebbül járt el a magyar csapatokkal szemben. Járműveiket erőszakkal elrabolták, szállásaikról fegyverrel üldözték ki a magyar katonát, nem kímélve a sebesülteket és betegeket sem. A 2. hadsereg katasztrófája olyan teljessé vált, hogy Kiev elérése előtt még arra sem volt mód, hogy a hadsereg maradványait gyülekeztessék.

A sváb hernyóból hangzatos nevű vitézzé vedlett hadseregparancsnokra mi sem jellemzőbb, mint emlékezetes hadparancsa, melyben a katasztrófa felelősségét felháborító sértegetések között a magyar kato-

nára hártja. Erre az erkölcstelenségre nem volt még példa a hadtörténelemben. A nagy hadvezérek sohasem felejtették, hogy győzelmüket a csapat önfeláldozásának köszönhetik és a legnagyobb győzelmek dicsőségét mindig megosztották a harc súlyát viselő névtelen katonával. Az olyanokra pedig, akik tudatosan vitték seregüket a pusztulásba, a közmegevetés, a börtön és a vesztőhely várt. Ehelyett az, akire a voronyezsi vész legsúlyosabb felelőssége nehezedik, öngyilkosság helyett az ocsmány szitkozódást, a felelősség áthárítását választotta. És ezt az embert itthon nem haditörvényszék várta, hanem ünnepélyes fogadtatás.

De elég a keserű múlt felidezéséből. Valami hasznunk mégis van belőle: véres lecke volt, sokat tanultunk. A Donnál kezdett kinýílni a magyar nép szeme. Ma már nemcsak azt tudja, hogy miért hajszolták legjobb fiait a biztos pusztulásba, hanem azt is, hogy a Vörös Hadsereg a szabadságot hozta a számára. A volt ellenségből felszabadító és barát lett. Abban a pillanatban, midőn idehaza a múlt sötét hatalmasságai letűntek, világossá vált, hogy a magyar paraszt és szovjet paraszt, magyar munkás és szovjet munkás között nem volt és nem is lehet érdekellentét. Minden hazugsággal szemben bebizonyosodott, hogy a Vörös Hadsereg nem hódítani, nem annektálni jött, hanem megszabadítani terhes urainktól.

Gondolataink ma bajtársaink felé szállnak, akik a múlt áldozataiként nem érhatték meg a felszabadulás napját. Nyugodjanak békében a csendes Don partján, az ukrán mezőkön, a baráti földben.

Mellettük nyugosznak a szovjet nép hős fiai, akik nem akarták ellenünk ezt a harcot. Az évfordulón az emlékezés és kegyelet virágait küldjük közös sírjukra azzal az óhajtással, hogy a holtak megbékélése legyen szimbóluma a két nép békéjének és barátságának.

Voronyezs legyen örök tanulság a magyar nép és a magyar honvéd számára. Ha valaha a szabadság megvédéséért áldozatot kell hozni, ne feledjük el, hogy a szolgaság az, mely egy néptől mindig a legnagyobb és legfájdalmasabb áldozatot követeli.

Sólyom László